דרך ה' — בענין השגחתו יתברך בכלל

ידוע ומבואר הוא שכל הנבראים כלם שנבראו בין העליונים ובין התחתונים הנה נבראו לפי שראתה בהם החכמה העליונה צורך ותועלת למה שהוא התכלית הכללי של הבריאה. וכל חוקותיהם ומשפטיהם הטבעיים הוחקו והוטבעו כפי מה שגזרה החכמה העליונה היותו נאות לפי הכוונה שכיונה בנברא ההוא. ואולם מאותו הטעם עצמו שנבראו ראוי ג"כ שיתקיימו כל זמן היות בם תועלת לכלל הבריאה כמ"ש וע"כ האדון ב"ה שברא כל הנבראים האלה לא ימנע ג"כ מלהשגיח עליהם לקיימם באותו המצב שהוא רוצה אותם בו:

השגחתו ית' על כל מדריגות הבריאה: ואולם כבר הקדמנו בח"א פ"ה שתחלת הנבראים כלם הם הכחות הנבדלים ומהם משתלשלים הגשמים והדברים בגשמים בכל פרטיהם הנה הם כפי מה שנעתק אליהם מן הכחות ההם בפרטי בחינותם ואין דבר קטון או גדול בגשמיים שלא יהיה לו סבה ושרש בכחות הנבדלים כפי בחינותיהם. והאדון ב"ה הנה הוא משגיח על כל אלה העניינים כפי מה שבראם דהיינו על הכחות הנבדלים בראשונה ועל כל השתלשלותם כפי מה שהוא באמת וכן הוא משגיח ג"כ על הפקידים שהפקיד על הנמצאות כמ"ש שם לקיים אותם ואת פקודתם ולהתמיד להם הכח שיפעלו פעולתם:

השגחתו על המין האנושי: ואמנם בהיות שנשתנה המין האנושי מכל שאר המינים שניתנה לו הבחירה והיכולת במה שהוא לו קנית השלימות או חסרון ונמצא בבחינה זו פועל ומניע ולא נפעל גם ההשגחה עליו מוכרח שתשתנה מההשגחה על שאר המינים. הנה יצטרך להשגיח ולהשקיף על פרטי מעשיו להמציא לו כדרכיו וכפרי מעלליו ונמצא שיושגחו מעשיו כלם ותולדותיהם וישוב ויושגח עליו כפי הראוי לתולדות המעשים ההם בפרט ומדה כנגד מדה וכמ"ש לפנים וזה ממה שאין שייך בשאר המינים שאישיהם נפעלים ולא פועלים ואינם אלא כפי מה שראוי לתשלום המין ההוא כפי מה שהושרש בשרשו שהנה תהיה השגחה לקיים השורש ההוא וענפיו כפי מה שטבע וחק השרש נותן שיהיו. אבל המין האנושי שאישיו פועלים ומניעים כמ"ש הנה צריך שיושגחו בפרט כפי מה שיגרמו להם מעשיהם לא פחות ולא יותר ועוד נרחיב ביאור הדבר הזה לפנים בס"ד: